

Europska socijalna povelja

Vijeće Europe međuvladina je organizacija koju je 1949. godine osnovala skupina zapadnoeuropskih zemalja s ciljem očuvanja i unapređenja individualnih prava i demokratskog sustava vladavine. U Statutu Vijeća Europe u članku 3. stoji da "... svaka članica Vijeća Europe mora prihvatiti načela vladavine prava i uživanja ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba unutar njene sudbenosti...".

Dva su osnovna dokumenta o ljudskim pravima na kojima se danas temelji Vijeće Europe: Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Europska socijalna povelja.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisana je 4. studenog 1950. godine, a stupila je na snagu 3. rujna 1953. godine. Konvencija jamči osnovna građanska i politička prava u državama potpisnicama.

Europska socijalna povelja potpisana je u Torinu 1961. godine, a stupila je na snagu 1965. godine. Povelja jamči ekonomska i socijalna prava u državama potpisnicama.

Povelja sadrži 19 socijalnih i ekonomskih prava, a kasnije su im Dodatnim protokolom iz 1988. godine dodana još 4 prava. Godine 1996. usvojena je izmijenjena Europska socijalna povelja koja sadrži 31 pravo.

Prema podacima za 1997. godinu Europska socijalna povelja iz 1961. godine je na snazi u sljedećih 20 zemalja: Austriji, Belgiji, Cipru, Danskoj, Finskoj, Francuskoj, Njemačkoj, Grčkoj, Islandu, Irskoj, Italiji, Luksemburgu, Norveškoj, Nizozemskoj, Malij, Portugalu, Španjolskoj, Švedskoj, Turskoj i Velikoj Britaniji. Još su je potpisale ali nisu ratificirale Češka, Mađarska, Liechtenstein, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Švicarska i Ukrajina.

Izmijenjenu Europsku socijalnu povelju potpisalo je devet zemalja: Belgija, Cipar, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Portugal i Švedska. Ona će stupiti na snagu kada je ratificiraju najmanje tri zemlje.

Prava sadržana u Povelji iz 1961. godine i Dodatnom protokolu mogu se podijeliti u tri kategorije: (1) prava zaposlenika (pravo na rad uključujući pravo na profesionalno usmjeravanje i izobrazbu, pravo na zaštitu u radnoj sredini, sindikalno pravo, posebna prava zaposlene djece, mladih, žena, hendikepiranih i migranata); (2) socijalna prava sveg stanovništva (pravo na zdravstvenu zaštitu, socijalnu sigurnost, socijalnu i medicinsku pomoć i pravo korištenja usluga socijalnih službi) i (3) posebna prava izvan zaposlenosti (prava djece i mladih, prava majki, obitelji, hendikepiranih, radnika migranata i njihovih obitelji te prava starih osoba).

Svaka država stranka Europske socijalne povelje ne mora prihvatiti sva prava sadržana u Povelji. Ipak, određeni minimalni broj članaka i stavaka sve su stranke dužne prihvatiti, a ohrabruje se naknadno prihvaćanje preostalih odredbi, odnosno prava iz Povelje.

Minimalni broj članaka koje svaka država-stranka treba usvojiti je 10, odnosno 45 stavaka. Među tih 10 članaka mora biti 5 od sljedećih 7 članaka: 1., 5., 6., 12., 13., 16. i 19.

Države koje ratificiraju Povelju obvezne su u određenim intervalima podnositi izvještaje o njenoj primjeni. U procesu nadzora primjene Povelje sudjeluje nekoliko tijela. Odbor stručnjaka prvotno je bio sastavljen od 7, a od 1994. godine od 9 stručnjaka za međunarodno socijalno pravo. Njihov je zadatak da analiziraju nacionalne izvještaje i o njima daju svoje prosudbe koje potom šalju Odboru vlada. Odbor vlada čine predstavnici svih država ugovornica, a kao promatrači prisustvuju mu predstavnici organizacija zaposlenika i poslodavaca država članica. Odbor usvaja preporuke za postupanje država ugovornica. Nadalje, Odbor ministara usvaja rezolucije na osnovi izvještaja nastalih u procesu nadzora, a može, počevši od 1993., državama ugovornicama davati preporuke koje prelaze okvire Povelje. Konačno, Parlamentarna skupština Vijeća Europe, na osnovi zaključaka Odbora stručnjaka, organizira povremene rasprave o ukupnoj socijalnoj politici Vijeća, kao i socijalnim politikama država članica.

Nakon Dodatnog protokola iz 1988. godine usvojena su još dva protokola vezana uz Povelju: Protokol o izmjenama iz 1991. godine i Dodatni protokol o sustavu kolektivnih žalbi iz 1995. godine.

U ovom broju našeg časopisa objavljujemo tekst Europske socijalne povelje iz 1961. godine bez njenih dodatnih protokola. Podsjećamo da je prijevod na hrvatski jezik Europske socijalne povelje i njenih

protokola prvi put objavljen u izdanju CERANEA 1996. godine. Mi smo također objavili prijevod izmijenjene Europske socijalne povelje u broju 4/1996. "Revije za socijalnu politiku".

Ocijenili smo da je našim čitaocima, zbog skorog postupka i vjerojatnog potpisivanja i ratificiranja Europske socijalne povelje od strane Hrvatske, važno njen tekst staviti na uvid. Napominjemo da je riječ o nešto izmijenjenom prijevodu u odnosu na onaj u publikaciji CERANEA. Te su izmjene rezultat daljnjeg terminološkog preciziranja, što je normalno kada je riječ o ovako opsežnim i složenim međunarodnim dokumentima.

Tekst preveo i priredio Vlado Puljiz

Preambula

Vlade potpisnice, članice Vijeća Europe, smatrajući da je cilj Vijeća Europe ostvarenje većeg jedinstva između njegovih članica radi čuvanja i promicanja ideala i načela koji su njihova zajednička baština te pospješivanja njihovoga gospodarskog i socijalnog napretka, osobito održanjem i daljnjim razvitkom ljudskih prava i temeljnih sloboda;

smatrajući da su se Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950., i njenim Dodatnim protokolom, potpisanim u Parizu 20. ožujka 1952., države članice Vijeća Europe suglasile svojem stanovništvu osigurati građanska i politička prava i slobode navedene u tim dokumentima;

smatrajući da se uživanje socijalnih prava mora osigurati bez ikakve diskriminacije s obzirom na rasu, boju kože, spol, vjeroispovijed, političko mišljenje, nacionalnu pripadnost ili socijalno podrijetlo;

odlučne zajednički učiniti sve napore kako bi pomoću odgovarajućih institucija i djelovanja podigle životni standard i unaprijedile dobrobit i gradskog i seoskog stanovništva pomoću odgovarajućih institucija i aktivnosti;

sporazumjele su se o sljedećem:

DIO I.

Ugovorne stranke kao cilj politike koju će, na nacionalnoj i međunarodnoj razini, slijediti svim primjerenim sredstvima prihvaćaju ostvarenje uvjeta u kojima će osigurati učinkovito ostvarivanje sljedećih prava i načela:

1. Svatko treba imati mogućnost zarađivati za svoj život slobodno izabranim radom.

2. Svi zaposlenici imaju pravo na pravične radne uvjete.

3. Svi zaposlenici imaju pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

4. Svi zaposlenici imaju pravo na pravičnu plaću koja će njima, kao i njihovim obiteljima, osigurati dostojan životni standard.

5. Svi zaposlenici i poslodavci, radi zaštite svojih ekonomskih i socijalnih interesa, imaju pravo slobodno se udružiti u nacionalne ili međunarodne organizacije.

6. Svi zaposlenici i poslodavci imaju pravo na kolektivno pregovaranje.

7. Djeca i mladež imaju pravo na posebnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su izloženi.

8. Zaposlenice u slučaju majčinstva, kao i ostale zaposlenice kada je to potrebno, imaju pravo na posebnu zaštitu na radu.

9. Svatko ima pravo koristiti odgovarajuće pogodnosti profesionalnog usmjeravanja kako bi mu se pomoglo izabrati zanimanje koje odgovara njegovim sposobnostima i interesima.

10. Svatko ima pravo koristiti odgovarajuće pogodnosti profesionalne izobrazbe.

11. Svatko ima pravo koristiti sve mjere koje mu omogućavaju ostvarenje najboljeg dostupnog zdravstvenog standarda.

12. Svi zaposlenici i od njih uzdržavane osobe imaju pravo na socijalnu sigurnost.

13. Svatko bez dovoljno sredstava za život ima pravo na socijalnu i medicinsku pomoć.

14. Svatko ima pravo koristiti se uslugama socijalnih službi.

15. Svaka invalidna osoba ima pravo na profesionalnu izobrazbu i na socijalnu i profesionalnu rehabilitaciju, neovisno o podrijetlu i naravi njene invalidnosti.

16. Obitelj kao osnovna jedinica društva, radi osiguranja svog punog razvoja, ima pravo na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu.

17. Majka i dijete, neovisno o bračnom stanju i obiteljskim odnosima, imaju pravo na primjerenu socijalnu i ekonomsku zaštitu.

18. Državljeni svake ugovorne stranke imaju pravo obavljati plaćenu djelatnost na teritoriju svake druge ugovorne stranke pod jednakim uvjetima kao i njeni državljani, osim u slučajevima ograničenja uvjetovanih ozbiljnim razlozima gospodarskog i socijalnog karaktera.

19. Radnici migranti, državljani jedne od ugovornih stranaka, kao i njihove obitelji, imaju pravo na zaštitu i pomoć na teritoriju svake druge ugovorne stranke.

DIO II.

Ugovorne stranke prihvaćaju da će poštivati, kao što je to predviđeno u dijelu III., obveze koje proizlaze iz članaka i stavaka koji slijede.

Članak 1. – Pravo na rad

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na rad, ugovorne stranke se obvezuju:

1. priznati jednim od svojih glavnih ciljeva i odgovornosti postizanje i održavanje što je moguće više i stabilnije razine zaposlenosti, pri tome nastojeći ostvariti punu zaposlenost;
2. djelotvorno štiti pravo zaposlenika da zarađuju za svoj život slobodno izabranim radom;
3. uspostaviti ili održavati besplatne službe zapošljavanja za sve zaposlenike;
4. osigurati ili promicati odgovarajuću profesionalno usmjeravanje, izobrazbu i rehabilitaciju.

Članak 2. – Pravo na pravične radne uvjete

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na pravične radne uvjete, ugovorne stranke se obvezuju:

1. utvrditi razumno trajanje dnevnog i tjednog rada, postupno smanjujući radni tjedan koliko to dopušta povećanje produktivnosti i drugi mjerodavni čimbenici;
2. osigurati plaćene državne blagdane;

3. osigurati plaćeni godišnji odmor od najmanje dva tjedna;

4. osigurati skraćeni rad ili dodatni plaćeni odmor zaposlenicima koji rade na opasnim ili po zdravlje štetnim poslovima;

5. osigurati tjedni odmor koji se, koliko je to moguće, podudara s danom u tjednu koji je kao dan odmora prihvaćen prema tradiciji ili običajima zemlje ili regije.

Članak 3. – Pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu¹

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, ugovorne stranke se obvezuju:

1. donijeti propise o sigurnosti i zdravstvenim uvjetima rada;
2. odrediti mjere nadzora primjene tih propisa;
3. savjetovati se, ako je to potrebno, s organizacijama poslodavaca i zaposlenika o mjerama radi poboljšanja sigurnosti i zdravstvenih uvjeta rada.

Članak 4. – Pravo na pravičnu plaću

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na pravičnu plaću, ugovorne stranke se obvezuju:

1. priznati zaposlenicima pravo na plaću koja će njima i njihovim obiteljima osigurati dostojan životni standard;
  2. priznati zaposlenicima pravo na uvećan iznos plaće za prekovremeni rad, osim u nekim iznimnim slučajevima;
  3. priznati zaposlenicima, muškarcima i ženama, pravo na jednaku plaću za jednako vrijedan rad;
  4. priznati svim zaposlenicima pravo na primjeren otkazni rok u slučaju prestanka radnog odnosa;
  5. dopustiti odbitke od plaće samo pod uvjetima i u opsegu propisanim nacionalnim zakonima ili drugim propisima, ili utvrđenim kolektivnim ugovorima ili arbitražnim odlukama.
- Ostvarivanje tih prava treba osigurati ili slobodno zaključenim kolektivnim ugovorima, ili zakonskim postupkom utvrđivanja plaća, ili

¹ U engleskom tekstu je "...zdrave radne uvjete", a u francuskom "...higijenu na radu".

na koji drugi način primjeren nacionalnim uvjetima.

Članak 5. – Pravo organiziranja²

Radi jamčenja i promicanja slobode zaposlenika i poslodavaca da osnivaju lokalne, nacionalne ili međunarodne organizacije za zaštitu svojih ekonomskih i socijalnih interesa i radi udruživanja u te organizacije, ugovorne stranke obvezuju se da nacionalno zakonodavstvo neće ugrožavati tu slobodu niti će ga primjenjivati na način da je ugrožava. U kojoj će se mjeri jamstva predviđena ovim člankom primjenjivati na policiju, utvrdit će se nacionalnim zakonima ili drugim propisima. Načelo i opseg primjene tih jamstava na pripadnike vojnih snaga također se utvrđuju nacionalnim zakonima ili drugim propisima.

Članak 6. – Pravo na kolektivno pregovaranje

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na kolektivno pregovaranje, ugovorne stranke se obvezuju:

1. promicati paritetna savjetovanja između zaposlenika i poslodavaca;

2. promicati, kada je to potrebno i prikladno, uspostavu mehanizama dobrovoljnog pregovaranja između poslodavaca ili poslodavačkih organizacija, s jedne strane, i organizacija zaposlenika, s druge strane, radi uređenja uvjeta zaposlenja kolektivnim ugovorima;

3. promicati uspostavu i korištenje odgovarajućih mehanizama mirenja i dobrovoljne arbitraže radi rješavanja radnih sporova;

i priznaju:

4. pravo zaposlenika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju interesnih sukoba, uključujući i pravo na štrajk, ograničeno obvezama koje mogu proizaći iz prethodno prihvaćenih kolektivnih ugovora.

Članak 7. – Pravo djece i mladeži na zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava djece i mladeži na zaštitu, ugovorne stranke se obvezuju:

1. propisati da je 15 godina najniža dob za zapošljavanje, s tim da se i mlađa djeca iznimno mogu zaposliti na propisanim lakšim poslovima koji nisu štetni za njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;

2. utvrditi višu minimalnu dopuštenu dob zapošljavanja na određenim poslovima koji se smatraju opasnim ili štetnim za zdravlje;

3. zabraniti da se djeca koja su na obveznom školovanju zapošljavaju na poslovima koji će ih onemogućiti u stjecanju svih koristi od tog školovanja;

4. ograničiti radno vrijeme zaposlenika mlađih od 16 godina kako bi ono bilo usklađeno s potrebama njihova razvoja, a posebice s potrebama njihove profesionalne izobrazbe;

5. priznati mladim zaposlenicima i naučnicima pravo na pravičnu plaću ili drugu odgovarajuću naknadu;

6. osigurati da se vrijeme koje mladi, uz pristanak poslodavca, provedu na profesionalnoj izobrazbi tijekom redovitog radnog vremena smatra dijelom radnog dana;

7. osigurati zaposlenicima mladim od 18 godina najmanje tri tjedna godišnjeg plaćenog odmora;

8. zabraniti osobama mladim od 18 godina noćni rad, osim kada se radi o poslovima koji su predviđeni nacionalnim zakonima ili drugim propisima;

9. predvidjeti da se zaposlenici mlađi od 18 godina zaposleni na poslovima utvrđenim nacionalnim zakonima ili drugim propisima moraju podvrgnuti redovitoj medicinskoj kontroli;

10. osigurati posebnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su djeca i mladež izloženi, a posebno od onih koje izravno ili neizravno proizlaze iz njihova rada.

Članak 8. – Pravo zaposlenica na zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava zaposlenica na zaštitu, ugovorne stranke se obvezuju:

1. osigurati ženama odsustvo s rada prije i poslije poroda u trajanju od najmanje 12 tjedana i to kao plaćeni dopust ili odgovarajućim

² U engleskom tekstu je "Pravo organiziranja", a u francuskom "Sindikalno pravo".

naknadama na temelju socijalnog osiguranja ili naknadama iz javnih fondova;

2. smatrati nezakonitim otkaz koji bi poslodavac dao ženi tijekom njenog porodnog dopusta ili u slučaju kad bi otkazni rok istekao tijekom tog dopusta;

3. osigurati majkama koje doje djecu za tu namjenu primjerene stanke;

4. a) urediti noćni rad žena u industriji;

b) zabraniti svaki rad žena u podzemnim rudnicima i, prema potrebi, na svim za njih neprikladnim poslovima koji su opasni, teški ili štetni za zdravlje.

Članak 9. – Pravo na profesionalno usmjerenje³

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na profesionalno usmjerenje, ugovorne stranke obvezuju se, prema potrebi, osigurati ili promicati službu koja će pomagati svim osobama, uključujući i hendikepirane, u rješavanju problema izbora ili napredovanja u zanimanju, vodeći računa o njihovim osobnim sposobnostima i mogućnostima zapošljavanja; ta pomoć mora biti besplatna, kako za mladež, uključujući djecu školske dobi, tako i za odrasle.

Članak 10. – Pravo na profesionalnu izobrazbu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na profesionalnu izobrazbu, ugovorne stranke se obvezuju:

1. osigurati ili promicati, kada je to potrebno, stručnu i profesionalnu izobrazbu svih osoba, uključujući i hendikepirane, uz savjetovanje s organizacijama poslodavaca i zaposlenika, te omogućiti pogodnosti za pristup višem stručnom i sveučilišnom obrazovanju, poštujući jedino kriterij individualne sposobnosti;

2. osigurati ili promicati sustav naukovanja i druge sustave izobrazbe dječaka i djevojčica za različita zanimanja;

3. prema potrebi osigurati ili promicati:

a) odgovarajuće i lako dostupne pogodnosti izobrazbe odraslih zaposlenika;

b) posebne mjere radi dodatne profesionalne izobrazbe odraslih zaposlenika, koje iziskuje tehnički napredak ili novi trendovi u zapošljavanju;

4. ohrabrivati puno korištenje predviđenih pogodnosti pomoću odgovarajućih mjera, kao što su:

a) smanjenje ili ukidanje svih pristojbi ili troškova;

b) dodjela financijske pomoći u odgovarajućim slučajevima;

c) uključivanje u redovite radne sate vremena što ga zaposlenik, na zahtjev poslodavca, provede na tečajevima dodatne izobrazbe;

d) jamstvo, putem odgovarajućeg nadzora i uz savjetovanje s organizacijama poslodavaca i zaposlenika, učinkovitosti sustava naukovanja i svakog drugog sustava izobrazbe mladih zaposlenika i, općenito, odgovarajuće zaštite mladih zaposlenika.

Članak 11. – Pravo na zdravstvenu zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, ugovorne stranke se obvezuju poduzeti, bilo izravno bilo u suradnji s javnim ili privatnim organizacijama, odgovarajuće mjere prvenstveno usmjerene na to da:

1. uklone, koliko je to moguće, uzroke slaboga zdravlja;

2. osiguraju službe savjetovanja i obrazovanja radi poboljšanja zdravlja i razvoja osobne odgovornosti za zdravlje;

3. spriječe, koliko je to moguće, epidemijske, endemijske i druge bolesti.

Članak 12. – Pravo na socijalnu sigurnost

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na socijalnu sigurnost, ugovorne stranke se obvezuju:

1. uspostaviti ili održavati sustav socijalne sigurnosti;

2. održavati sustav socijalne sigurnosti na zadovoljavajućoj razini, barem onakvoj kakva je potrebna za ratifikaciju konvencije Međuna-

³ U engleskom tekstu je "...profesionalno vođenje", a u francuskom "...profesionalnu orijentaciju".

rodne organizacije rada (br. 102) o minimalnim standardima socijalne sigurnosti;

3. nastojati sustav socijalne sigurnosti postupno podići na višu razinu;

4. poduzeti mjere, sklapanjem odgovarajućih dvostranih ili mnogostranih ugovora ili drugim sredstvima, i u skladu s uvjetima utvrđenim u tim ugovorima, kako bi osigurale:

a) jednakost svojih državljana i državljana drugih ugovornih stranaka u pogledu prava na socijalnu sigurnost, uključujući i očuvanje prava proizašlih iz zakonodavstva o socijalnoj sigurnosti, bez obzira na preseljavanje osiguranih osoba na teritorijima ugovornih stranaka;

b) priznavanje, održavanje i uspostavljanje prava na socijalnu sigurnost sredstvima kao što su zbrajanje razdoblja osiguranja ili zaposlenja ostvarenih sukladno zakonodavstvu svake od ugovornih stranaka.

Članak 13. – Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na socijalnu i medicinsku pomoć ugovorne stranke se obvezuju:

1. osigurati da svatko tko nema dovoljno prihoda i tko ih nije u mogućnosti ostvariti vlastitim naporima ili ih dobiti iz nekog drugog izvora, posebice u obliku davanja temeljem sustava socijalne sigurnosti, može dobiti odgovarajuću pomoć i, u slučaju bolesti, njegu koju iziskuje njegovo stanje;

2. jamčiti da osobama koje se koriste takvom pomoći zbog toga neće biti smanjena politička ili socijalna prava;

3. osigurati da svatko može od nadležnih javnih ili privatnih službi dobiti svaki savjet i svaku osobnu pomoć nužnu kako bi se spriječila, uklonila ili ublažila osobna ili obiteljska ugroženost;

4. primjenjivati odredbe stavaka 1., 2. i 3. ovoga članka kako na svoje državljanke tako i na državljanke drugih ugovornih stranaka koji zakonito borave na njihovom teritoriju, sukladno obvezama koje imaju temeljem Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisane u Parizu 11. prosinca 1953.

Članak 14. – Pravo korištenja usluga socijalnih službi

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava korištenja usluga socijalnih službi, ugovorne stranke se obvezuju:

1. promicati ili organizirati službe koje će primjenom metoda socijalnog rada pridonijeti dobrobiti i razvoju pojedinaca i skupina u zajednici, kao i njihovoj prilagodbi socijalnoj sredini;

2. ohrabrivati sudjelovanje pojedinaca te dobrovoljnih ili drugih organizacija u stvaranju i održavanju takvih službi.

Članak 15. – Pravo tjelesno ili duševno oštećenih osoba na profesionalnu izobrazbu i na profesionalnu i socijalnu rehabilitaciju⁴

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava tjelesno ili duševno oštećenih osoba na profesionalnu izobrazbu i na profesionalnu i socijalnu rehabilitaciju, ugovorne stranke se obvezuju:

1. poduzeti odgovarajuće mjere da se zainteresiranima pruži mogućnost profesionalne izobrazbe, uključujući, kad je to potrebno, putem specijaliziranih javnih ili privatnih ustanova;

2. poduzeti odgovarajuće mjere radi zapošljavanja invalidnih osoba, naročito uz pomoć specijaliziranih ustanova, zaštićenim zapošljavanjem te mjerama koje će poticati poslodavce na zapošljavanje invalidnih osoba.

Članak 16. – Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Radi osiguranja uvjeta potrebnih za puni razvoj obitelji kao osnovne jedinice društva, ugovorne stranke obvezuju se promicati ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu obiteljskoga života, posebice pomoću socijalnih i obiteljskih potpora, fiskalnih olakšica, poticanja gradnje stanova prilagođenih potrebama obitelji, pomoći mladim obiteljima i drugim odgovarajućim mjerama.

Članak 17. – Pravo majke i djeteta na socijalnu i ekonomsku zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava majke i djeteta na ekonomsku i socijalnu

⁴ U engleskom tekstu je "...rehabilitaciju", a u francuskom "...readaptaciju".

zaštitu, ugovorne stranke obvezuju se poduzeti sve potrebne i odgovarajuće mjere radi ostvarivanja toga cilja, uključujući i osnivanje ili održavanje odgovarajućih institucija ili službi.

Članak 18. – Pravo obavljanja plaćene djelatnosti na teritoriju drugih ugovornih stranaka

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava obavljanja plaćene djelatnosti na teritoriju svake druge ugovorne stranke, stranke se obvezuju:

1. primjenjivati postojeće propise u liberalnom duhu;

2. pojednostavniti postojeće formalnosti te smanjiti ili ukinuti sudske takse i druge pristojbe koje plaćaju strani radnici ili njihovi poslodavci;

3. liberalizirati propise koji, pojedinačno ili kolektivno, uređuju zapošljavanje stranih radnika;

i priznati:

4. svojim državljanima pravo odlaska iz zemlje radi obavljanja plaćene djelatnosti na teritoriju drugih ugovornih stranaka.

Članak 19. – Pravo radnika migranata i njihovih obitelji na zaštitu i pomoć

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava radnika migranata i njihovih obitelji na zaštitu i pomoć na teritoriju drugih ugovornih stranaka, ugovorne stranke se obvezuju:

1. održavati ili osigurati djelovanje odgovarajućih besplatnih službi za pomoć tim radnicima, i, posebice, službi za davanje točnih informacija, te poduzimati sve potrebne mjere, u okviru nacionalnih zakona ili drugih propisa, protiv svake obmanjujuće propagande koja se odnosi na iseljavanje i useljavanje;

2. poduzeti, u granicama svoje nadležnosti, odgovarajuće mjere koje će olakšati odlazak, putovanje i prihvaćanje tih radnika i njihovih obitelji, te im, u granicama svojih nadležnosti, za vrijeme putovanja osigurati potrebne sanitarne i medicinske usluge, kao i dobre higijenske uvjete;

3. promicati, prema potrebi, suradnju između socijalnih, javnih ili privatnih službi zemalja iseljenja i zemalja useljenja;

4. jamčiti radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju, u mjeri u kojoj je to uređeno zakonima ili drugim propisima ili je u na-

dležnosti upravnih organa, jednake radne i životne uvjete kao i svojim državljanima, u pogledu:

a) primanja te drugih uvjeta zaposlenja i rada;

b) članstva u sindikalnim organizacijama i korištenja prava iz kolektivnih ugovora;

c) stanovanja;

5. osigurati radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju jednakost sa svojim državljanima u pogledu poreza, pristojbi i doprinosa koje plaćaju kao zaposlenici;

6. olakšati, koliko je god to moguće, spajanje obitelji radnika migranta kojemu je odobreno da se nastani na njihovu teritoriju;

7. osigurati radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju jednakost sa svojim državljanima u pravosudnim postupcima u pitanjima spomenutim u ovom članku;

8. jamčiti radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju da neće biti protjerani osim ako ugrožavaju državnu sigurnost ili ako krše javni red ili moralne norme;

9. dopustiti, u zakonom predviđenim granicama, prijenos onog dijela zarada i ušteđevina radnika migranata koji oni žele;

10. proširiti zaštitu i pomoć predviđenu ovim člankom i na radnike migrante koji obavljaju samostalnu djelatnost, ako se te mjere na njih mogu primijeniti.

DIO III.

Članak 20. – Obveze

1. Svaka ugovorna stranka se obvezuje:

a. smatrati dio I. ove Povelje izjavom koja određuje ciljeve čijem će ostvarivanju težiti svim prikladnim sredstvima, sukladno odredbama uvodnog stavka tog dijela Povelje;

b. smatrati se obvezanom s najmanje pet od sedam sljedećih članaka dijela II. Povelje: članci 1., 5., 6., 12., 13., 16. i 19.;

c. smatrati se obvezanom dodatnim brojem članaka ili stavaka navedenih u dijelu II. Povelje, koje će ona odabrati, tako da ukupan broj naznačenih članaka i stavaka koji je obvezuju ne bude manji od 10 članaka ili 45 stavaka.

2. Odabrane članke ili stavke, sukladno točkama b) i c) stavka 1. ovoga članka, ugovorne će stranke notificirati glavnom tajniku Vijeća Europe u trenutku polaganja isprave o ratifikaciji ili odobrenju.

3. Svaka ugovorna stranka može kasnije u svako doba, notifikacijom glavnom tajniku, izjaviti da se smatra obvezanom svakim drugim naznačenim člankom ili stavkom dijela II. Povelje koji ona još nije prihvatila sukladno odredbama stavka 1. ovoga članka. Te naknadne obveze smatrat će se sastavnim dijelom ratifikacije ili odobrenja te će imati iste učinke počevši od tridesetog dana nakon datuma notifikacije.

4. Glavni tajnik obavijestit će sve vlade potpisnice i glavnog ravnatelja Međunarodnoga ureda rada o svakoj primljenoj notifikaciji sukladno ovom dijelu Povelje.

5. Svaka ugovorna stranka imat će odgovarajući sustav inspekcije rada sukladno nacionalnim uvjetima.

DIO IV.

Članak 21. – Izvješća o prihvaćenim odredbama

Ugovorne stranke dostavljat će glavnom tajniku Vijeća Europe, u obliku što će ga odrediti Odbor ministara, dvogodišnja izvješća o primjeni odredaba dijela II. Povelje koje su prihvatile.

Članak 22. – Izvješća o neprihvaćenim odredbama

Ugovorne stranke dostavljat će glavnom tajniku Vijeća Europe, u prikladnim vremenskim razmacima, a na zahtjev Odbora ministara, izvješća koja se odnose na odredbe dijela II. Povelje koje nisu prihvatile u trenutku ratifikacije ili odobrenja, niti kasnijom notifikacijom. Odbor ministara odredit će, u određenim vremenskim razmacima, u svezi s kojim odredbama i u kojem će se obliku tražiti takva izvješća.

Članak 23. – Dostavljanje prijepisa

1. Svaka ugovorna stranka uputit će prijepise izvješća predviđenih člancima 21. i 22. onim nacionalnim organizacijama koje su učlanjene u međunarodne organizacije poslodavaca i zaposlenika i koje će biti pozvane, sukladno članku 27. stavak 2., prisustvovati sastancima pododbora Socijalnog odbora vlada.

2. Ugovorne stranke proslijedit će glavnom tajniku, ako on to od njih zatraži, sve primjedbe na izvješća primljena od nacionalnih organizacija.

Članak 24. – Razmatranje izvješća

Izvješća dostavljena glavnom tajniku sukladno člancima 21. i 22. razmotrit će Odbor stručnjaka, kojemu će također biti na raspolaganju sve primjedbe upućene glavnom tajniku sukladno stavku 2. članka 23.

Članak 25. – Odbor stručnjaka

1. Odbor stručnjaka sastojat će se od najviše sedam članova koje će imenovati Odbor ministara s liste neovisnih stručnjaka najvećeg integriteta i priznate stručnosti u međunarodnim socijalnim pitanjima, a te će članove predložiti ugovorne stranke.

2. Članovi Odbora imenovat će se za razdoblje od šest godina; njihov se mandat može obnoviti. Ipak, mandati dvojice članova prvog imenovanja prestat će nakon četiri godine.

3. Članove čiji će mandat prestati nakon početne četiri godine odredit će ždrijebom Odbor ministara odmah nakon prvog imenovanja.

4. Član Odbora stručnjaka koji je imenovan kao zamjena jednog od članova čiji mandat nije istekao obavlja dužnost do kraja mandata svoga prethodnika.

Članak 26. – Sudjelovanje Međunarodne organizacije rada

Pozvat će se međunarodna organizacija rada da imenuje jednog predstavnika koji će kao savjetnik sudjelovati u vijećanju Odbora stručnjaka.

Članak 27. – Pododbor Socijalnog odbora vlada

1. Izvješća ugovornih stranaka i zaključke Odbora stručnjaka razmotrit će pododbor Socijalnog odbora vlada Vijeća Europe.

2. Taj će se pododbor sastojati od po jednog predstavnika svake ugovorne stranke. Pododbor će pozvati najviše po dvije međunarodne organizacije poslodavaca i zaposlenika da pošalju svoje predstavnike da, u savjetodavnom svojstvu, prisustvuju njegovim sastancima. Osim toga, na savjetovanje će moći pozvati najviše dva predstavnika međunarodnih nevladinih organizacija koje u Vijeću Europe imaju savjetodavni status o pitanjima za koja su posebno kvalificirane, kao npr. za socijalnu dobrobit i ekonomsku i socijalnu zaštitu obitelji.

3. Pododbor će Odboru ministara podnijeti izvješće sa zaključcima, kojemu će priložiti izvješće Odbora stručnjaka.

Članak 28. – Savjetodavna skupština

Glavni tajnik Vijeća Europe proslijedit će Savjetodavnoj skupštini zaključke Odbora stručnjaka. Savjetodavna skupština dostavit će Odboru ministara svoje mišljenje o tim zaključcima.

Članak 29. – Odbor ministara

Dvotrećinskom većinom članova koji imaju pravo odlučivati, Odbor ministara će svakoj ugovornoj stranki, na temelju izvješća pododбора i nakon savjetovanja sa Savjetodavnom skupštinom, uputiti sve potrebne preporuke.

DIO V.

Članak 30. – Dokidanje u slučaju rata ili javne opasnosti

1. U slučaju rata ili neke druge javne opasnosti koja prijete životu nacije, svaka ugovorna stranka može poduzeti mjere radi dokidanja obveza predviđenih ovom Poveljom, u mjeri strogo određenoj potrebom situacije i pod uvjetom da te mjere ne proturječe drugim obvezama prema međunarodnom pravu.

2. Svaka ugovorna stranka koja je primijenila ovo pravo dokidanja dužna je, u razumnom roku, u potpunosti obavijestiti glavnog tajnika Vijeća Europe o poduzetim mjerama i o motivima koji su te mjere potaknuli. Ona će također obavijestiti glavnoga tajnika o datumu prestanka važenja tih mjera i o datumu kada će se odredbe Povelje koje je usvojila ponovno u potpunosti primjenjivati.

3. Glavni će tajnik obavijestiti druge ugovorne stranke i glavnog ravnatelja Međunarodnog ureda rada o svim primljenim obavijestima sukladno stavku 2. ovoga članka.

Članak 31. – Sužavanje

1. Prava i načela iznesena u dijelu I., jednom provedena u djelo, te učinkovito ostvarivanje tih prava i načela, kao što je predviđeno u dijelu II., ne mogu biti predmetom sužavanja ili ograničenja koja nisu točno navedena u dijelu I. i II., izuzimajući ona koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu

nužna radi poštovanja prava i sloboda drugoga ili radi zaštite javnoga reda, nacionalne sigurnosti, javnog zdravlja ili morala zemlje.

2. Sužavanja navedena u ovoj Povelji koja se odnose na prava i obveze što ih ona priznaje mogu se primjenjivati isključivo radi postizanja cilja radi kojeg su ta sužavanja bila predviđena.

Članak 32. – Odnosi između Povelje i unutarnjeg prava ili međunarodnih sporazuma

Odredbe ove Povelje ne mogu se primjenjivati na uštrb odredaba unutarnjega prava ili dvostranih ili mnogostranih međunarodnih ugovora, konvencija ili sporazuma koji su stupili ili će stupiti na snagu i koji su povoljniji za osobe na koje se odnose.

Članak 33. – Primjena pomoću kolektivnih ugovora

1. U državama članicama u kojima su obveze iz stavaka 1., 2., 3., 4. i 5. članka 2., stavaka 4., 6. i 7. članka 7. i stavaka 1., 2., 3. i 4. članka 10. dijela II. ove Povelje normalno uređuju ugovorima između poslodavaca ili organizacija poslodavaca i organizacija zaposlenika, ili se uobičajeno primjenjuju na drugi način koji nije zakonski određen, ugovorne stranke mogu preuzeti tome sukladne obveze i te će se obveze smatrati ispunjenima ako se ugovorima ili na drugi način primijene na veliku većinu zaposlenika.

2. U državama članicama u kojima su te obveze uobičajeno zakonom uređene ugovorne stranke također mogu preuzeti tome sukladne obveze, a te će se obveze smatrati ispunjenima kada temeljem zakona budu primijenjene na veliku većinu zaposlenika.

Članak 34. – Teritorijalna primjena

1. Ova se Povelja primjenjuje na matični teritorij svake ugovorne stranke. Svaka vlada potpisnica može, pri potpisivanju ili polaganju isprave o ratifikaciji ili odobrenju, izjavom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe naznačiti teritorij koji ona u tom smislu smatra matičnim.

2. Svaka ugovorna stranka može pri ratifikaciji ili odobrenju ove Povelje, ili kasnije u svako doba, notifikacijom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe izjaviti da će se Povelja, u cijelosti ili djelomično, primjenjivati na jedan

ili na više nematičnih teritorija koji su naznačeni u toj izjavi, a za čije međunarodne odnose ona odgovara ili preuzima odgovornost. U toj će izjavi posebno navesti članke ili stavke dijela II. Povelje koje prihvaća kao obvezujuće za svaki teritorij naznačen u izjavi.

3. Povelja se primjenjuje na teritorij ili na teritorije naznačene u izjavi iz prethodnog stavka počevši od tridesetoga dana nakon datuma kada je glavni tajnik primio notifikaciju o toj izjavi.

4. Svaka ugovorna stranka može, kasnije u svako doba, notifikacijom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe izjaviti da prihvaća kao obvezujući svaki naznačeni članak ili stavak koji još nije prihvatila za jedan ili više teritorija na kojima se Povelja već primjenjuje sukladno stavku 2. ovoga članka. Te će se naknadne obveze smatrati sastavnim dijelom izvorne izjave koja se odnosi na dotični teritorij i proizvest će isti učinak od tridesetoga dana nakon datuma notifikacije.

5. Glavni će tajnik ostalim vladama potpisnicama i glavnom ravnatelju Međunarodnog ureda rada dostaviti svaku notifikaciju koja mu bude prosljeđena sukladno ovom članku.

Članak 35. – Potpisivanje, ratifikacija, stupanje na snagu

1. Ova je Povelja otvorena za potpisivanje članicama Vijeća Europe. Ona će se ratificirati ili odobriti. Izjave o ratifikaciji ili odobrenju položiti će se kod glavnog tajnika Vijeća Europe.

2. Ova Povelja stupa na snagu tridesetoga dana nakon datuma polaganja pete isprave o ratifikaciji ili odobrenju.

3. Za svaku potpisnicu koja naknadno ratificira Povelja će stupiti na snagu tridesetoga dana nakon datuma polaganja isprave o ratifikaciji ili odobrenju.

4. Glavni će tajnik obavijestiti sve članice Vijeća Europe i glavnog ravnatelja Međunarodnog ureda rada o stupanju na snagu Povelje, o imenima ugovornih stranaka koje su je ratificirale ili odobrile i o svakom naknadnom polaganju isprave o ratifikaciji ili odobrenju.

Članak 36. – Izmjene

Svaka članica Vijeća Europe može predložiti izmjene ove Povelje putem obavijesti upućene glavnom tajniku Vijeća Europe. Glavni tajnik prosljeđedit će ostalim članicama Vijeća

Europe tako predložene izmjene koje će tada razmotriti Odbor ministara i koje će se prosljeđiti na mišljenje Savjetodavnoj skupštini. Svaka izmjena koju odobri Odbor ministara stupa na snagu tridesetoga dana nakon što sve ugovorne stranke obavijeste glavnog tajnika da je prihvaćaju. Glavni će tajnik obavijestiti sve države članice Vijeća Europe i glavnog ravnatelja Međunarodnog ureda rada o stupanju na snagu tih izmjena.

Članak 37. – Otkazivanje

1. Nijedna ugovorna stranka ne može otkazati ovu Povelju prije isteka petogodišnjeg razdoblja nakon datuma kada je Povelja za nju stupila na snagu, ili prije isteka svakog narednog dvogodišnjeg razdoblja, a u svakom slučaju nakon što to najavi glavnom tajniku Vijeća Europe šest mjeseci unaprijed, o čemu će on obavijestiti ostale ugovorne stranke i glavnog ravnatelja Međunarodnog ureda rada. Takav otkaz ne utječe na valjanost Povelje što se tiče ostalih ugovornih stranaka, pod pretpostavkom da ih nikada ne bude manje od pet.

2. Svaka ugovorna stranka može, sukladno odredbama prethodnog stavka, otkazati svaki članak ili stavak dijela II. Povelje koji je prihvatila, pod uvjetom da ukupan broj članaka ili stavaka koji obvezuju tu ugovornu stranku nikada ne bude manji od 10 članaka i od 45 stavaka te da taj broj članaka ili stavaka i dalje sadrži članke što ih je ta ugovorna stranka odabrala između onih na koje se posebno poziva članak 20., stavak 1., točka b).

3. Svaka ugovorna stranka može otkazati ovu Povelju ili svaki članak ili stavak dijela II. Povelje pod uvjetima predviđenim u stavku 1. ovoga članka, što se tiče svakog teritorija na koji se Povelja primjenjuje u skladu s izjavom danom sukladno stavku 2. članka 34.

Članak 38. – Prilog

Prilog ovoj Povelji njezin je sastavni dio.

U potvrdu toga su potpisnici, za to propisno ovlašteni, potpisali ovu Povelju.

Sastavljeno u Torinu 18. listopada 1961. na engleskom i francuskom jeziku, s tim da su oba teksta jednako vjerodostojna, u jednom jedinom primjerku koji se pohranjuje u arhiv Vijeća Europe. Glavni tajnik Vijeća Europe dostavit će ovjerovljene prijepise svim potpisnicama.

PRILOG SOCIJALNOJ POVELJI

Domašaj Socijalne povelje
u odnosu na zaštićene osobe:

1. Ne dirajući odredbe članka 12., stavak 4., i članka 13., stavak 4., svi članci od 1. do 17. odnose se samo na strance koji su državljani drugih ugovornih stranaka koji zakonito borave ili sukladno propisima rade na teritoriju dotične ugovorne stranke, pri čemu se podrazumijeva da se spomenuti članci tumače u smislu odredaba članka 18. i 19.

Ovo tumačenje ne isključuje proširenje sličnih prava na druge osobe od strane bilo koje ugovorne stranke.

2. Svaka ugovorna stranka odobrit će izbjeglicama prema definiciji Ženevske konvencije o statusu izbjeglica od 28. srpnja 1951. koje zakonito borave na njenom teritoriju što je moguće povoljniji položaj, a u svakom slučaju ne nepovoljniji od onog na koji se obvezala Konvencijom iz 1951., kao i ostalim međunarodnim sporazumima koji se primjenjuju na spomenute izbjeglice.

DIO I., stavak 18., i DIO II., članak 18., stavak 1.

Podrazumijeva se da se te odredbe ne tiču ulaska na teritorije ugovornih stranaka i da ne diraju u odredbe Europske konvencije o naseļjavanju, potpisane u Parizu 13. prosinca 1955.

DIO II.

Članak 1., stavak 2.

Ta se odredba ne može tumačiti niti kao zabrana niti kao odobrenje odredbi ili prakse sindikalne sigurnosti.

Članak 4., stavak 4.

Ta se odredba tumači tako da ne zabranjuje trenutačni otkaz u slučaju teškog prekršaja.

Članak 4., stavak 5.

Podrazumijeva se da jedna od ugovornih stranaka može preuzeti obvezu koju predviđa taj stavak ako odbici od plaća nisu dopušteni za veliku većinu zaposlenika, bilo temeljem zakona, kolektivnih ugovora ili arbitražnim odlukama, a izuzete su jedino osobe na koje se to ne odnosi.

Članak 6., stavak 4.

Podrazumijeva se da svaka ugovorna stranka može, što se nje tiče, zakonom urediti ostvarenje prava na štrajk, pod uvjetom da svako drugo eventualno ograničenje toga prava može opravdati na temelju članka 31.

Članak 7., stavak 8.

Podrazumijeva se da će ugovorna stranka ispuniti svoju obvezu predviđenu u tom stavku ako, u skladu s duhom te obveze, zakonski predvidi da velika većina osoba ispod 18 godina ne smije raditi na noćnim poslovima.

Članak 12., stavak 4.

Izraz "i u skladu s uvjetima utvrđenim u tim ugovorima", navedene u uvodu toga stavka, znači da za davanja neovisna o sustavu doprinosa, ugovorna stranka može zahtijevati propisano razdoblje boravka prije nego što takva davanja odobri državljanima drugih ugovornih stranaka.

Članak 13., stavak 4.

Vlade koje nisu stranke Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći mogu ratificirati Socijalnu povelju što se tiče toga stavka ako osiguraju građanima drugih ugovornih stranaka položaj sukladan odredbama te konvencije.

Članak 19., stavak 6.

U svrhu primjene te odredbe, izraz "obitelji radnika migranta" odnosi se najmanje na njegovu suprugu i uzdržavanu djecu mlađu od 21 godine.

DIO III.

Podrazumijeva se da Povelja sadrži pravne obveze međunarodnog karaktera čija je primjena podložna jedino nadzoru predviđenom u dijelu IV.

Članak 20., stavak 1.

Podrazumijeva se da "nabrojani stavci" mogu sadržavati članke koji imaju samo jedan stavak.

DIO V.

Članak 30.

Izraz "u slučaju rata ili neke druge javne opasnosti" tumači se tako da se njime podrazumijeva i prijetnja ratom.